

» suos¹. » Sed cum ad periculum ventum fuerit, quo parvulus dividatur, cum sibi honorem falsum simulatio vindicat, et scindere parata est unitatem; contemnat mater honorem suum, dum filium videat integrum, vivumque servet; ne forte cum debitum visceribus suis honorem pertinacius vindicat, det locum simulationi per machæram schismatis infirma membra dividere. Dicat ergo charitas mater: « Date illi puerum. » Sive occasione, sive veritate Christus annuntietur². In Moyse charitas clamat: « Domine, aut ignosce illis, aut dele me de libro tuo³. » In Pharisæis autem simulatio loquitur: « Si dimiserimus » eum, veniunt Romani, et tollunt nobis gentem et locum⁴. » Non enim veritatem, sed nomen volebant habere justitiæ, et honorem debitum justis per fallaciam tenere cupiebant. Tamen regnans in eis simulatio cathedram Moysi sedere permissa est, ut dici posset a Domino: « Quæ dicunt facite, sed quæ faciunt, facere nolite⁵. » Ut honorem falsum habentes, veritate tamen Scripturarum parvulos infirmosque nutrent. Simulatio enim suum habet scelus, quo novum hominem, quem per gratiam donantis acceperat, pondere suæ dormitionis extinxit: sed lac fidei quod habet, non est ejus. Quia etiam necato parvulo, qui renascentem vitam significat, jam in malis moribus simulatio constituta, retinet tamen in memoria, tanquam in uberibus, verba fidei doctrinamque christianam, quæ omnibus ad Ecclesiam venientibus traditur. Ex isto lacte poterat etiam falsa mater veræ tamen fidei succum sugenti parvulo infundere. Inde segura est vera mater, cum etiam a simulatoribus in Ecclesia parvulus ejus divinarum Scripturarum catholicæ fidei lacte nutritur,

¹ 1 Thess. II, 7. — ² Philip. I, 18. — ³ Exod. XXXII, 31. — ⁴ Joan. XI, 48. — ⁵ Matth. XXIII, 3.

cum prohibita divisione unitas salva est, et sententia judicis ultima, qua ultimum Christi judicium figuratur, probata charitas, quæ propter salutem parvuli et unitatis firmamentum etiam simulationi honorem cessit, ut amorem tenens complexumque vitalis gratiæ, sempiterno piæ matris præmio perfruatur.

SERMO XI.

De Elia et vidua Sareptana.

I. DOMINUS Deus noster nolens aliquem nostrum perire, excolens Ecclesiam suam velut agrum suum, quærens fructum de arboribus suis, antequam tempus securis adveniat, cum necesse erit infructuosas arbores amputare, non cessat admonere, ut cum tempus est, et cum Dei adiutorio in nostra potestate consistit, bona opera faciamus. Cum enim transierit tempus bene operandi, non restat nisi recipiendi. Nemo tibi dicturus est post resurrectionem mortuorum in regno Dei: « Frange esurienti panem tuum; » quia non invenes esurientem². » Nemo dicturus est: Vesti nudum, ubi omnium tunica immortalitas erit. Nemo dicturus est: Suscipe peregrinum, ubi omnes in patria sua vivent. Nam modo sumus inde peregrini. Nemo dicit: Visita ægrum, ubi est sanitas sempiterna. Nemo dicit: Sepeli mortuum, ubi mors moritur. Ista omnia pietatis officia in vita æterna necessaria non erunt, ubi sola pax erit et lætitia sempiterna. In isto autem tempore, ut noverimus quantum nobis commendat Deus opera miseri-

¹ Alias. 18 inter L. Homilias. — ² Isaï. LVIII, 7.

cordiæ, etiam ipsos sanctos suos egere fecit; ut cum fiunt hic amici de mammona iniquitatis, recipiant et ipsi amicos suos in æterna tabernacula¹: id est, ut cum servis Dei, qui dum jugiter Deo vacant, aliquoties indigent, illi qui habent mundi divitias, eleemosynam largiuntur, quomodo eos participes faciunt in terrena substantia, sic cum illis partem habere mereantur in vita æterna.

II. Hoc dixi propter lectionem Regnorum, quam primo audivimus. Numquid Deus defecerat pascere servum suum Eliam? Nonne illi, quia deerant homines, alites ministrabant? Nonne illi panem afferebat corvus mane, et ad vesperam carnes? Ostendit ergo Deus, quia unde voluerit, et quomodo voluerit, potest pascere servos suos: et tamen ut posset eum religiosa vidua pascere, fecit eum egere. Egestas animæ sanctæ in abundantiam versa est animæ religiosæ. Non poterat Elias de misericordia Dei dare sibi, quod lagunculæ dedit? Videtis nempe, et manifestum est, quod aliquando servi Dei ideo non habent, ut probentur qui habent. Et tamen illa vidua nihil habebat: quod illi reliquum erat, finitum fuerat, et cum suis filiis moritura erat. Processit ergo, ut faceret sibi panem, colligere duo ligna: et tunc eam vidit Elias. Tunc eam homo Dei videbat, quando illa duo ligna quærebat. Mulier illa typum gerebat Ecclesiæ: et quia duo ligna crucem faciunt, quærebat moritura, unde semper esset victura. Adumbrato ergo mysterio, Elias loquitur ad eam quod audivit: narrat illa dispositionem suam, morituram se dicit, cum consummaverit quod remansit. Ubi est ergo quod Dominus dixerat Eliæ: « Vade in Sarepta Sidoniæ; » ibi enim mandavi viduæ, ut pascat te²? » Videtis quemadmodum mandat Deus, non in aure, sed in corde. Numquid legimus quia missus est aliquis Propheta ad illam

¹ Luc. xvi, 9. — ² 3 Reg. xvii, 9.

mulierem, et dictum est ei: Hæc dicit Dominus, venturus est ad te esuriens servus meus, ex eo quod habes ministra illi: inopiam noli timere; ego supplebo quod dederis? Hoc ei dictum non legimus. Nec hoc legimus, quod in somnis ad eam missus fuerit Angelus, et prænuntiaverit Eliam esurientem esse venturum, et de illo pascendo aliquis mulierem illam admonuerit. Sed mandat Deus miris modis, qui in cogitationibus loquitur. Dicimus mandasse Deum loquendo in corde, suggerendo quod opus erat, persuadendo quod utile erat rationali animæ viduæ mulieris. Sic etiam in Prophetis legimus, quod Dominus mandaverit vermi, ut roderet radicem cucurbitæ¹. Quid est, Mandavit, nisi, Cor præparavit? Inspiratione itaque Domini, vidua illa mulier cor præparatum habebat ad obediendum. Talis venerat, talis cum Elia loquebatur. Qui erat in Elia ut præciperet, ipse erat in vidua ut obediret. Vade, inquit, mihi prius fac de egestate tua, non deficient divitiæ tuæ. Patrimonium enim viduæ, modicum erat farinæ et modicum olei: hoc modicum non defecit. Quis habet talem villam? Libenter vidua servum Dei esurientem pascebat, quia patrimonium ejus in clavo pendebat. Quid felicius hac paupertate? Si hic talia recipit, qualia in fine sperabit?

III. Ideo hoc dixi, ut seminationis nostræ mercedem, non isto tempore quo seminamus speremus. Hic enim bonorum operum messem cum labore serimus, sed in futuro fructus illius cum gaudio colligemus; secundum illud quod scriptum est: « Euntes ibant et flebant, mittentes » semina sua; venientes autem venient cum exultatione, » portantes manipulos suos². » Illud enim pro signo factum est, non pro dono. Nam si vidua illa quod pavit hominem Dei, hic recepit, non est magnum quod semina-

¹ Jonæ. iv, 7. — ² Psal. cxxv, 6.

vit; quia non magnam segetem messuit. Temporale est quod accepit, non deficientem farinam, nec diminutum oleum, quousque daret. Deus pluviam super terram. Ac sic tunc magis cœpit egere, quando dignatus est Deus pluere: tunc enim laboratura erat, expectatura agri fructus et collectura. Quando autem non pluebat, victus ejus de facili veniebat. Signum hoc ipsum quod Deus illi ad paucos dies præstiterat, signum erat futuræ vitæ, ubi merces nostra desinere nescit. Farina nostra Deus erit. Quomodo illa per illos dies non defecerunt, sic ille non deficiet in æternum. Talem mercedem speremus, quando bona facimus: ne forte aliquis vestrum tentetur tali cogitatione, ut dicat: Pascat aliquem servum Dei esurientem, ut lagenam meam non deficiat, et in cupa mea semper vinum inveniam. Noli hoc hic quærere. Semina securus, messis tua serius veniet, tardius veniet: sed cum venerit, finem non habebit.

SERMO XII¹.

De eo quod scriptum est in Job cap. 1, 6: *Et ecce venerunt Angeli in conspectum Dei, et diabolus in medio eorum*, etc. Et de eo quod in Evangelio dicitur, (Matth. v, 8.) *Beati qui puro sunt corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: contra Manichæos.

I. In divinis et sanctis veteribus libris fraudulentissima fallacia Manichæos insidiari, jam Vestræ Prudentiæ, dilectissimi fratres, satis probatum esse confidimus. Offeri-

¹ Alias de Diversis 16.

mus tamen adhuc eorum dolos inspiciendos obtutibus cordis vestri: ut non solum eos, quantum ad vos pertinet, evitetis, sed etiam ut alios infirmos et divinarum lectionum rudes, ut quisque vestrum potest, evitare atque contemnere doceatis. Apud Job scriptum est, inquit, « Ecce venerunt Angeli in conspectum Dei, et diabolus » in medio eorum. Et Deus ait diabolo: Unde venis? Qui » respondens dixit: Circuiens totum orbem adveni huc¹. » Hic, inquit, demonstratur diabolum non solum vidisse Deum, sed etiam locutum esse cum eo. In Evangelio autem dicit: « Beati qui puro sunt corde, quoniam ipsi » Deum videbunt². » Et iterum dicit: « Ego sum janua, » nemo potest venire ad Patrem, nisi per me³. » Deinde adjungunt ratiocinationem, dicentes: Si igitur hi soli qui sunt puro corde vident Deum, quonam modo sordidissimo et immundissimo corde diabolus potuit videre Deum? aut qualiter per januam, hoc est, per Christum ingreditur? Iterum Apostolus, inquit, testatur et confirmat dicens: « Quod neque Principes, neque Potestates, neque Vir- » tutes Deum cognoverunt. »

II. Calumnia quidem illorum his omnino verbis huc usque proponitur, et revera quæstio est prudenti discutienda Christiano. Sed eam calumniam proponentium animus facit, ut similiter imperitos ad sibi credendum a saluberrima Scripturarum auctoritate detorqueant. Sed primo ab istis vellem quærere, ubi Adimantus apud Apostolum legerit, nam talium calumniarum iste conscriptor est; vellem ergo diceret ubi legerit testantem Apostolum et confirmantem, ut dicit: « quod neque Principes, ne- » que Potestates, neque Virtutes Deum cognoverunt: » cum Dominus etiam hominum in se credentium dicat Angelos quotidie videre faciem Patris⁴. Nisi forte illud quod

¹ Job. 1, 6, 7. — ² Matth. v, 8. — ³ Joan. x, 7. — ⁴ Matth. xviii, 10.

Paulus apostolus ait : « Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non hujus sæculi, neque » Principum hujus sæculi, qui evacuatur : sed loquimur » Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam » præfinivit Deus ante sæcula in gloriam nostram, quam » nemo principum hujus sæculi cognovit. Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent¹ ? » Si istum locum iste conscribere cogitabat, cur addidit Potestates et Virtutes, quod non ibi dictum est ; et detraxit hujus sæculi, quod dictum est : Sed utinam hoc, errore potius, quam malitia fecerit. Verumtamen etiamsi hoc modo dixisset Apostolus, numquid propterea diabolus vocem Dei audire non potuit ? Scriptum est enim, quod in conspectum Dei venerit : non scriptum est, quod Deum ipse conspexerit. Principes enim hujus sæculi aut superbi homines intelliguntur, et vana pompa jactationis elati ; aut ipse diabolus et angeli ejus². Nam principem vel magistratum hujus sæculi eum Dominus apertissime appellat : quia sæculi hujus nomine peccatores intelliguntur, quorum spes nulla est, nisi in hoc sæculo. Sicut enim dicitur mala domus, cum significantur habitatores ejus : sic malum hoc sæculum dicimus, cum eos significamus qui corde hoc sæculum inhabitant, hoc est, quorum conversatio non est in cœlis. Nostra enim, dicit Apostolus, conversatio in cœlis est. Diabolo autem serviunt cuncta peccata, qui libero arbitrio princeps voluit esse peccati ; propterea princeps hujus sæculi dicitur. Quam regulam intelligentiæ moneo cordibus vestris infigatis : adjuvabit per hanc Dominus ad multa Scripturarum discutienda atque solvenda, de quibus illi laqueos nectunt erroris sui.

III. Cum ergo scriptum non sit, quod diabolus viderit Deum, sed tantum quod venerit cum Angelis in conspec-

¹ I Cor. II, 6, etc. — ² Joan. XII, 31.

tum Domini, vocemque ejus audierit ; cur isti miseri de visione Dei calumniari Scripturis, et imperitos pervertere student ? Quapropter hæc eorum propositio, brevissima responsione superatur. Quantalibet enim loquacitate perquirant, quomodo viderit diabolus Deum : respondemus, non vidit diabolus Deum. Dicent, Quomodo ergo cum eo locutus est ? Hic vero non a nobis, sed a cæcis hominibus convincenda est cæcitas cordis ipsorum. Hi enim qui carnalibus oculis cæci sunt, quotidie loqui possunt cum his quos videre non possunt. Quomodo ergo venit, inquirunt, in conspectum ejus ? Quomodo cæcus in conspectum videntis, quem ipse non conspiciat. Et istæ quidem similitudines, dilectissimi fratres, ideo dictæ sint, ut hominum carnalium refellatur improbitas ; ut si fieri potest, hoc modo repulsi, ad discendi mansuetudinem impia corda convertant. Numquid enim Deus continetur loco, quem præsentem habet omnis angelica et humana conscientia, non solum honorum, sed etiam malorum ? Verum hoc interest, quod bonis conscientis adest ut pater, malis ut iudex : quomodo scriptum est : « Dominus interrogat justum et impium¹. » Item scriptum est : « In cogitationibus impii interrogatio erit². » Nec vehementius in auribus corporis Deus, quam in secreto cogitationis interrogat, ubi solus audit, solus auditur. Nonne etiam mali homines, si quando verum loquuntur et non eis creditur, jurant et dicunt : Testis est Deus, et verissime dicunt ? Ubi, quæso, testis est ? In lingua, an in corde ? in sono vocis an in silentio conscientis ? Unde autem plerumque stomachantur, quia sibi non creditur, cum verum se dicere noverint, nisi quia cor suum nobis aperire non possunt, ubi testis est Deus ?

IV. Multi autem modi sunt, quibus nobiscum loquitur

¹ Psal. X, 6. — ² Sap. I, 9.

Deus. Loquitur aliquando per aliquod instrumentum, sicut per codicem divinarum Scripturarum : loquitur per aliquod elementum mundi, sicut per stellam Magis locutus est¹. Quid est enim locutio, nisi significatio voluntatis? Loquitur per sortem, sicut de Matthia in locum Judæ ordinando locutus est : loquitur per animam humanam, sicut per Prophetam : loquitur per Angelum, sicut Patriarcharum et Prophetarum et Apostolorum quibusdam locutum esse accipimus² : loquitur per aliquam vocalem sonantemque creaturam, sicut de cælo voces factas, cum oculis nullus videretur, legimus et tenemus. Ipsi denique homini, non extrinsecus per aures ejus aut oculos, sed intus in animo non uno modo Deus loquitur : sed aut in somnis, sicut Laban Syro, ne Jacob servum ejus in aliquo læderet, et Pharaoni de septem annis opulentis totidemque sterilibus demonstratum est; aut spiritu hominis assumpto, quam Græci extasim vocant, sicut oranti Petro vas plenum similitudinibus crediturarum Gentium visum est submissum esse de cælo; aut in ipsa mente, cum quisque majestatem vel voluntatem intelligit, sicut ipse Petrus ex illa ipsa visione, quid se agere vellet Dominus, apud se ipsum cogitando cognovit. Non enim hoc quisquam potest, nisi apud se intus sonante quodam tacito clamore veritatis agnoscere. Loquitur etiam Deus in bonorum malorumque conscientia. Nam et approbare quod bene facit, et improbare quod peccat, nemo recte potest, nisi ad eadem illa in silentio cordis vel laudante vel clamante voce veritatis. Veritas autem Deus est : quæ cum tam multis modis loquatur hominibus et bonis et malis, (quanquam non omnes, quibus tot modis loquitur, possint quoque ejus substantiam naturamque conspicere;) quis hominum potest conjiciendo aut cogitando

¹ Matth. II, 2. — ² Act. I, 26.

colligere, quot et quibus modis eadem veritas loquatur Angelis, sive bonis, qui ejus ineffabili specie et pulchritudine per mirabilem charitatem contemplando perfruuntur, sive malis, qui depravati per superbiam suam, et ab ipsa veritate in inferioribus ordinati, possunt quibusdam latentibus modis vocem ejus audire, quamvis faciem videre non digni sint?

V. Quapropter, dilectissimi fratres, fideles Dei, et catholicæ matris germanissimi filii, nemo vos decipiat venenatis cibus, etiamsi adhuc estis lacte nutriendi : perseveranter nunc ambulate per fidem veritatis; ut certo et opportuno tempore ad speciem veritatis ejusdem venire possitis. Sicut enim Apostolus dicit : « Hic manentes corpore, peregrinamur a Domino; per fidem enim ambulamus, non per speciem¹. » Ad speciem autem visionis Patris, fides christiana perducit. Unde Dominus dicit : « Nemo venit ad Patrem, nisi per me². » Sine causa ergo isti quæerunt, quomodo diabolus ad Deum potuit venire per Christum. Diabolus enim ad illam contemplationis beatitudinem non potest pervenire, quo eos qui puro sunt corde fides christiana perducit. Nec ideo tamen diabolus vocem Dei loquentis audire non potuit; sicut multi homines etiam qui non crediderunt Christo, potuerunt vocem audire de cælo dicentis Dei : « Et clarificavi et clarificabo³ : » cum Dominus, dixisset : « Pater, clarifica filium tuum. »

VI. Quod autem scriptum est, diabolum venisse in conspectum Dei, non ideo scriptum est, quia quisquam potest aliquando conspectum Dei fugere, cujus oculis cuncta subjecta sunt, et cui cordis cujuslibet profunditas patet : sed quia in secreto creaturæ acta sunt, quæ Scriptura narravit, propterea scriptum est : « Et ecce vene-

¹ 2 Cor. V, 6, 7. — ² Joan. XIV, 6. — ³ Id. XII, 28.

» runt Angeli in conspectum Dei¹: » quamvis a conspectu Dei nunquam recedant. Quocumque enim mittuntur, ibi quoque præsto est conspectus Dei. Sed illic proprie conspectus Dei dicitur, quo humanus non potest penetrare conspectus; sicut sunt secreta conscientiae. Propterea cum redarguimus mentientem, non eum dicimus in conspectu Dei locutum; quia non hoc locutus est, quod in animo ejus conspiciat Deus, quo conspectum dirigere non potest homo. Quia ergo hæc tam latenter gesta sunt, ut indicari hominibus per Scripturas sanctas, nisi sancto Spiritu revelante, non possent, in conspectum Dei ventum esse, atque ibi gesta esse narrantur.

VII. Quod autem diabolus in medio Angelorum fuit, si bonos Angelos intelligis, sic in medio eorum intellige diabolum, sicut reus in medio apparitorum judicii audiendus assistit. Non enim Scriptura declarat quales illi Angeli fuerint. Si autem in medio angelorum malorum, quid mirum est, principem ac duces turba ministrorum suorum esse circumdatum? Si autem « in conspectum » Dei » quod dictum est, sic accipias, ut illi in conspectum Dei veniant, qui non solum conspiciuntur ab eo, sed etiam conspiciunt eum; sic intelligendum est in medio eorum fuisse diabolum, ut tamen Deum, quem ipsi videbant, ille non viderit; ut etiam per aliquem sanctorum Angelorum Deus diabolo sit locutus. Nec tamen in libro scriptum est, nisi « Dixit Deus. » Sicut etiam in negotiis publicis, quanquam pleraque per præconem iudex loquatur, iudicis tamen nomen, cum gesta scribuntur, non etiam præconis inseritur. Sicut autem aliquis homo visione prophetica indignus, potest tamen in medio Prophetarum stare, ut tantum audiat quod per eos dicit Dominus, nec tamen videat quod illi vident: sic potuit et

¹ Job. 1, 6.

diabolus esse in medio sanctorum Angelorum Deum videntium, per quos audiret vocem Dei, quem videre ipse non posset.

VIII. Et machinamenta quidem Manichæorum, quantum ad hanc quæstionem pertinet, multis modis soluta esse perspiciatis, ut non jam putetis, charissimi fratres, vere diabolum sic locutum esse cum Deo, ut etiam faciem veritatis, quam pura corda conspiciunt, videre poterit; aut ad illam contemplationem beatitudinis venerit, quo nemo nisi per Dominum Jesum Christum venire permittitur. Sed tamen multum admiror hominum istorum impudentiam, qui de visione substantiæ divini calumniari nobis volunt, et id quod scriptum non est de Scripturis nostris mentiuntur, quod Deum diabolus viderit; et tantam hinc invidiam conflare conantur, ut quisquis exhorruerit, et indignum esse judicaverit ut diabolus viderit Deum, penitus a divinarum Scripturarum auctoritate, suspiciosa ignorantia non intelligens quod scriptum est, avertatur: cum ipsi Dominum nostrum Jesum Christum Deum esse non negent, et sine assumptione humani corporis eum hominibus apparuisse confingant.

IX. Quando ergo diabolus tentare ausus est Dominum, cum eum videret, qui videbat? Si corpus ejus videbat, habebat ergo Dominus corpus, quod nolunt perditum confiteri. Si autem corpus non habebat, ipsa divina substantia diaboli oculis subiacebat: quam non vident, nisi qui puro sunt corde, sicut ex Evangelio nobis ipsi commemorant. O importuna cæcitas hæreticorum! Cur Scripturas nostras, quod Deum diabolus viderit, mendaciter arguis; et negando corpus Christi, divinam ejus substantiam diaboli oculis publicare velle convinceris? An forte, sicut dicere solent, ita non habebat corpus humanum, ut se tamen quasi habere monstraret? Quis ergo verius et

rectius sentit, insani, qui credit Deum locutum esse cum diabolo, an qui credit Deum non solum cum diabolo locutum, sed etiam diabolo esse mentitum? Quosdam enim Angelos humanis oculis apparuisse, Scriptura commemorat: sed utique potestati eorum corpoream creaturam ita Dominus subdidit, ut illis eam pro voluntate coaptaret¹. Unde et illi, quamvis non nati ex foemina, verumtamen corpus habuerunt, quod ex qualibet specie in quamlibet speciem pro sui ministerii atque officii ratione converterent; ex vera tamen in veram. Non enim et ipse Dominus cum aquam convertit in vinum, aut aquam falsam, aut vinum falsum fuisse possumus dicere.

X. Omne itaque corpus, cujus est natura et ordo mutabilis, ad nutum omnipotentissimi Conditoris, in quascumque species fuerit commutatum, a veritate tamen in suo genere non recedit: quoniam quacumque varietate mutetur, et corpus tamen et verum corpus esse non desinit. Sed cum isti omnem naturam corpoream, non ab omnipotente conditore Deo, sed a tenebrarum gente, nescio qua, esse confingant; quærimus ab eis, Dominus noster Jesus Christus unde corpus assumpserit? Si enim nullum corpus eum assumpsisse dicunt, quid erat illud quod humanis atque corporeis oculis apparebat? Aut enim mendacium phantasmatis erat, quod execrabile est credere: aut si ipsam divinam substantiam suam nulla corporis assumptione humanis oculis eum demonstrasse contendunt; et hanc etiam diabolus vidit, ubi est quod in ista quæstione calumniosa voce proclamant: « Beati qui » puro sunt corde, quoniam ipsi Deum videbunt²? » Quod si forte dicunt, divinam et propriam substantiam Domini non talem esse apud Patrem, qualem se in terris voluit nullo assumpto corpore ostendere; quid aliud etiam,

¹ Forte ea... coaptaretur. — ² Matth. v, 8.

nisi locis et temporibus esse mutabilem, miseri crediderunt. Non enim legere volunt, aut intelligere facile possunt quod per Prophetam dicitur: « Mutabis ea, et mutantur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient¹. » Et quod in divinæ sapientiæ litteris de ipsa Sapientia scriptum est: « In se ipsa manens, innovat omnia². »

XI. Secundum illorum autem sensum, si quis eis dicat: Quid ergo miramini, si et Deus mutavit speciem divinitatis suæ, ut posset eum qui corde sordidissimo est diabolus, intueri, sicut de Christo Deo vobis videtur? quid responsuri sint nescio. Quia et nunquam dicere ausi sunt, Patrem et Filium nisi unius esse substantiæ: et si alterius esse substantiæ Filium dicerent, posset eis responderi: Unde igitur scitis, utrum cum Patre an cum Filio locutum esse diabolum, vetus illa Scriptura commemorat? Deinde quærimus, Solem istum videt diabolus, an non videt? Si videt, quomodo ergo sol Deus est, quem diabolus videt? Si non videt, mali tamen eum homines vident; quomodo ergo Deus est, quem vident qui non puro sunt corde? Aut si ut videri posset, etiam ipse mutatus est, et non hoc est quod videtur; quid si ergo vos aliud ostenditis, et aliud estis, ut imitari etiam solem, non tantum adorare possitis? Et tamen si eos interroges, utrum commutabilis an incommutabilis sit divina substantia, non possunt nisi incommutabilem dicere, non ducti ratione, sed pudore confusi. Restat ergo, ut cogantur fateri, Dominum nostrum Jesum Christum aliunde assumpsisse corpus, ut humanis oculis appareret. Quod si fatentur, quæro unde assumpserit? Si de hoc mundo dicunt, quæro ipsius mundi unde sit corpus? Continuo mihi, De tenebrarum gente, respondent. O mira dementia! Cur

¹ Psal. ci, 27. — ² Sap. vii, 27.

ergo miseri in corpore Salvatoris timetis utrum virginis, et gentem dæmonum non timetis?

XII. Nos quidem universam naturam corporis ab omnipotente conditore Deo esse profiteamur : et propterea undecumque Dominus noster assumeret corpus, de sua creatura utique assumeret : sed ex foemina maluit humilis, qui ad liberandum perditam creaturam venerat, quæ per foeminam lapsa est. Unde utrumque sexum volens in spem renovationis et reparationis adducere, virilem in quo nasceretur, foemineum per quem nasceretur, elegit. Vos autem qui exhorrescitis casta virginis viscera, eligite, obsecro, unde Dominus corpus assumeret. Dicitis, omne corpus gentis tenebrarum esse substantiam. Eligite ergo, ut dixi, unde corpus Filius Dei deberet assumere. An perdidistis respondendi lucem, quia tenebræ vobis quocumque oculos converteritis, occurrunt? Sed caro mortalis, inquiunt, videtur immundior. Recitate eis Apostolum : « Omnia munda mundis. » Et recitate in eos Apostolum : « Immundis autem et infidelibus, nihil est mundum ; sed » polluta sunt eorum et mens et conscientia¹. » Si autem non dicunt Immundior, sed infirmior : consentimus plane ; et ideo Christus est nostra firmitas, quia eum nostra non mutavit infirmitas. Hic agnosco Prophetæ illam vocem : « Mutabis ea, et mutabuntur, tu autem idem ipse » es, et anni tui non deficient². » Non solum enim non eum mutavit in deterius infirmitas carnis, sed ab eo in melius ipsa mutata est. Sol iste corporeus, quem corpus non esse arbitrantur (usque adeo nec quid sit corpus, intelligunt, qui de spiritalibus disputationibus se fallaciter jactant :) sol ergo iste corporeus, tantum quia cœleste corpus est, illuminat terram, nec ab ea ipse obscuratur ; siccatur aquam, nec inde humectatur ; solvit glaciem nec

¹ Tit. 1, 5. — ² Psal. ci, 27.

inde frigescit ; durat limum, nec inde mollescit. Et Dominus noster Jesus Christus Verbum Patris, per quod facta sunt omnia, virtus et sapientia Dei, ubique præsens, ubique secretus, ubique totus, nusquam inclusus, pertendens a fine usque ad finem fortiter, et disponens omnia suaviter, timent infelices, ne non potuerit sic hominem assumere, ut vivificaret mortalia, nec ab eis mortificaretur ; sanctificaret carnem, nec inde pollueretur ; dissolveret mortem, nec inde ligaretur ; mutaret in se hominem, nec in hominem mutaretur? Aliud ex alio disputare, propter quorundam titubationem, et periculosam infirmitatem fidei, compulsi sumus. Quod autem attinet ad propositam quæstionem, quanquam illa Scriptura, (de qua insidiari quam illuminari maluerant,) Deum a diabolo visum esse, non probet : videant tamen ipsi quomodo gens tenebrarum divinam substantiam videre potuerit, quando ante pugnam, qua bonum et malum dicunt esse commixtum, nullum adhuc corpus divina substantia, ut ab hoste suo videri posset, assumpserat. Ex quo cognoscant, frustra se catholicæ fidei firmamenta velle subvertere, cum suas fabulas ruinosas qualibuscumque responsionum destinis fulcire non possint.